

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на Петко Петков на тема:
**ФУТБОЛНИТЕ АГИТКИ В БЪЛГАРИЯ: КСТРЕМИЗЪМ,
ИДЕНТИФИКАЦИЯ, ПРИНАДЛЕЖНОСТ И РАЗПОЗНАВАНЕ**
за присъждане на образователна и научна степен “Доктор”
от доц. д-р Мария Серафимова

Настоящият дисертационен труд е посветен на един изключително актуален и интересен проблем, характерен за развитието на българското общество. Изследователската проблемна област, към която е насочил своя научен интерес Петко Петков е обект на противоречиви интерпретации и се проявява на различни нива на социалната реалност.

Това е тема, която е много сложна за анализ, доколкото изисква комплексен подход. Поради своята специфика тези проблеми трудно се поддават на обобщение.

Представената дисертация е в размер от 200 стандартни страници, разпределени в увод, четири глави, заключение и приложения. От логическа гледна точка съдържанието е структурирано по начин, чрез който

максимално да бъде обхваната и представена изследваната проблематика.

От гледна точка на актуалността, дисертацията покрива необходимите критерии по няколко направления. Тя представя многоизмерен и многопластов от научна гледна точка обект, който характеризира съществени моменти от ситуацията на поведението по футболните стадиони, поведението на агитките на различни отбори по време на посттоталитарния преход у нас.

Спецификата на избрания от Петко Петков подход се изразява в това, че той изисква преминаване през сферите на редица научни дисциплини. В определени части от работата присъстват различни слоеве - теоретичен, исторически, конкретно-изследователски, обединени в по-голямата си част органично.

Последователно той разглежда проблемните полета, които конституират феноменологията на футболното преживяване. В началото авторът маркира, както някои школи и направления, така и изследвания, свързани с темата.

Безспорен е стремежът на Петко Петков за привеждане на съответната сериозна и подробна аргументация, както и опитът за проникване в дълбочина в изследваната материя.

Основната изследователска цел в дисертацията е очертана в увода, а именно авторът си поставя за задача да направи *сравнителен анализ между футболните агитки в България, които са най-популярни и с най-голям брой*

членове, и още по конкретно с най-крайните в своите идеи фракции.

Авторът определя задачите на своя дисертационен труд по следния начин:

- Да бъде определена най-обща рамка на понятието „ултрас“ в България.
- Да се аргументират познавателните средства:
  - Моделът на социалното разпознаване на футболните хулиганите.
  - Да се анализират и оценят рисковете за попадане на един индивид в радикална среда или общност.
  - Да се търсят начини за дерадикализиране на индивида.
- Да се анализира и оцени поведението на хулиганите по българските стадиони.
- Да се конструира държавна стратегия за превенция на футболните хулигани.

В разработката се съдържат интересни хипотези, тези, концептуални "панели", което повишава нивото на анализа.

Не са за пренебрегване разсъжденията, направени по линия на потърсения паралел между мотивацията и поведението на футболните запалняковци с техните ритуали преди, по време, на и след мач и вярващите в определена религия. Така дисертантът анализира спортните и религиозните феномени като социални факти, сравними именно като такива и достига до заключения, които обогатяват палитрата на неговите търсения.

Футболните запалянковци боготворят отделни футболисти, както в повечето религии по света се боготворят божествата. Те си създават футболни идоли, които боготворят и пеят песни за тях. Ще се опитам да докажа, че в днешния модерен свят в който религията все повече отслабва влиянието си за сметка на профанното, има неща например, като спорта (в частност футболната игра), които се явяват един вид модерно свещено за милиони хора по целия свят.(3 с. от дисертацията).

В дисертационния труд са засегнати проявите на ксенофобия, на верска и етническа нетърпимост, на екстремизъм, ляв и десен радикализъм и неонацизъм и е поставен акцент върху необходимостта от тяхното предвиждане и преодоляване.

В дисертацията се акцентира върху факта, че през последните няколко години в България се наблюдава силно активизиране на дейността на различни групи и организации с крайно десни, радикални или неонацистки възгледи. Обект на внимание от страна на тези групи, с цел привличане към радикална дейност, според дисертанта, са основно младежи на възраст от 14 до 20 год.

В дисертацията се изследват ситуации при които за постигане на своите цели групи и организации обвиняват политическия елит в национално предателство и услуга на чужди за страната интереси. Най-често се търсят опорни точки и корени в миналото.

Възникват въпроси, свързани със зачестилите сбивания на футболни фенове (много често непълнолетни),

вандалското поведение по стадионите, целенасочените опити за сблъсъци с полицията.

Все по явно става, че е необходимо държавата да въведе адекватна политика по посока на съвместни действия между ангажираните институции за предотвратяване и противодействие на тези прояви.

Според Петко Петков е необходимо да се работи с тази специфична група подрастващи, в насока разпознаване на белезите за идентификация на младежи с екстремистки или радикални възгледи и прояви, правната уредба, институциите, които могат и трябва да бъдат ангажирани, техните функции и законоустановени задължения, добрите практики и формите на превантивна и корекционна работа на системата за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, нейните възможности за превенция и координация.

Достойнство на разработката представлява опитът тази тема да бъде разгледана като бъдат елиминирани предварително наслояваните в масовото съзнание нагласи на всекидневното съзнание, елементи на политически дискурс, предразсъдъци и идеологически представи, които като правило затрудняват постигането на ценностно неутрален и научно безпристрастен анализ.

Авторът демонстрира изследователски потенциал, което му е позволило да проникне в един неизследван достатъчно и сложен за улавяне сектор на социалната реалност. Той демонстрира компетентно владение на

проблематиката и детайлно познаване на съществуващата в тази област научна литература.

Прави впечатление неговото умение да трансформира теоретичните концепции в емпирична изследователска стратегия.

Заявените в началото цели на работата са постигнати до голяма степен.

Авторът интерпретира творчески социологическата концептуализация на проблема, създавайки специфична теоретична рамка за изследване на конкретните му прояви

В дисертационния труд са избрани количествени и качествени методи, релевантни на различните структурни нива, на които е организиран текстът.

По-конкретно основните постижения в работата на Петко Петков могат синтезирано да бъдат представени в няколко направления:

- **Първо.** Безспорен е опита за провеждане на сериозно и подробно изследване.

- **Второ.** Прилагат се богатите възможности, както на социологическата, така и на психологическата интерпретация.

- **Трето.** Въведени са "тънки" диференциации, които обогатяват анализа.

- **Четвърто.** Направени са сравнения и паралелни съпоставяния между различни символи и тяхното значение.

■ **Пето.** Показано е умение да се формулират изследователски хипотези и да се прониква в динамиката на процесите.

Авторефератът отговаря на изискванията, но според мен би могла да бъде дадена по-детайлна и ясна формулировка за приносите на дисертационния труд, които действително съществуват.

Апаратът на дисертацията е сравнително добре оформен.

Наред с достойнствата на настоящия труд, имам и някои препоръки към дисертанта.

1. Теоретичната част на работата има прекомерно общ характер и според мен е недостатъчна като основа за извеждане на емпирична стратегия.

2. Емпиричната част на изследването съдържа информация, която не е анализирана, а по-скоро се използва като очевидност, потвърждаваща основните идеи.

3. Разработката съдържа интересни хипотези и тези. По разбираеми причини - обем, специфични акценти на работата и др., те са по-скоро поставени, очертани, отколкото детайлно разработени.

4. За по-голяма теоретична завършеност би било добре още в началото да се изведат и определят централните ключови категории, върху които се гради анализа и да се посочи разреза по който се осъществява интерпретацията на изследваната проблематика.

5. Някои от текстовете се нуждаят от прецизиране и редакция.

Тези забележки не намаляват достойнствата на представения за рецензиране дисертационен труд.

Бих искала да задам на Петко Петков следните въпроси:

1. Какви са общите прояви между религиозното и спортното преживяване, които му дават основание да ги сравнява?

2. Кои са причините да извежда хипотезата за присъствието на модерното свещено в днешните общества?

3. Би ли посочил един от начините за преодоляване на футболното хулиганство, свързано в последно време и с прояви на етническа нетърпимост.

Изследователските качества на труда на Петко Петков, неговата евристична стойност, и научните му приноси ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Социология“, научно направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата“.

Лично аз ще гласувам с „да“.

Благоевград
27. 06. 2014 г.

Подпис:
(доц. д-р Мария Серафимова)